

screening oudste kleuters t.a.v. risicofactoren voor leren lezen / spellen

Door Anneke Smits (O.S.O. Windesheim te Zwolle) en
Marijke Visser (SBO Koningin Emmaschool Nijkerk)

Hoe dichter de toetsen/ observatiepunten aanleunen tegen het specifieke leesproces zelf, hoe betrouwbaarder ze voorspellen. (Ruijssemaars: domeinspecifiek) Van de volgende toetsen/ onderdelen is gebleken dat ze goed voorspellen: Moment: januari groep 2. Eventueel na aantal maanden herhalen.

1. Letters benoemen

Nederlandse kinderen in groep 2 blijken gemiddeld al 9 letters te kennen. (C. Aarnoutse in Leesgoed nr. 1 2000)

Afname: Geef elk kind een letterblad, (zie bijlage)

Opdracht: 'Kleur alle letters die je kent / kan zeggen'.

Daarna individueel controleren of het kind ze inderdaad kan benoemen.

Noteer hoeveel verschillende letters goed benoemd zijn.

Geen normering; hangt ook af van het aanbod thuis en op school. Vergelijk met de rest van de groep.

2. Snel benoemen van eenvoudige primaire kleuren

Benoemsnelheidsproblemen kunnen samenhangen met leesproblemen. De kennis is wel aanwezig maar het kind kan het niet vlot oproepen/ verwoorden. Snel benoemen van kleuren(cijfers, symbolen) doet een beroep op dezelfde hersenfuncties als het snel herkennen van letters.

Voorlopige norm: 23 seconden voor 20 plaatjes. 30 seconden of meer is signaal! Afname: zie bijlage.

3. Beginklank kunnen zeggen (Eenvoudige klankbewustzijnstaak)

Afname: 'Ik zeg een woord. Luister naar de eerste klank.

Geef (zo uitgebreid als nodig is) voorbeelden.

Zeg de woorden - waar mogelijk - met verlengde beginklank.

Als het niet lukt mag je de woorden ook nog opschrijven tijdens het uitspreken;

nogmaals vragen: welke klank hoor je aan het begin?

Lukt het nog niet dan zeg je de klanken terwijl je ze aanwijst in het woord en geef je zelf het goede antwoord.

mama	rood
soep	geel
loop	fiets
kop	lamp
neus	boom

Max. 20 punten; 2 punten voor direct goed antwoord, 1 punt voor goed antwoord na gelijktijdig uitspreken-opschrijven

Niet genormeerd; mede afhankelijk van aanbod op school en thuis; vergelijk met groepsgenoten.

4. Pogingen ondernemen om tot schrijven te komen

a. Kan het kind zijn eigen naam schrijven? Noteer bv. goed, deels, niet

b. Probeert het kind ook andere woorden te schrijven?

'Invented spelling' geeft zicht op de ontwikkelingsfase van het kind (A. Bus 1991, 1995)

Opdracht: Vraag het kind de volgende woorden te schrijven: **tomaat, slak, bos, wolk, banaan.**

Geef punten naar gelang de fase van beginnende geletterdheid (max. 25):

0 punten per woord voor schrijfkrabbels/ tekeningetje

1 punt per woord voor letterreeksen die geen relatie hebben met de klankstructuur van het woord

3 punten per woord als enkele letters correct zijn (meestal begin-en eindklanken; vaak wordt de

meest pregnante klank weergegeven) 5 punten voor een woord dat correct is weergegeven of

zoals het klinkt (dus toomaat mag)

5. **Heeft het kind gedurende langere tijd logopedie gehad in verband met spraak-taalproblemen ?**

Vooraf problemen met zinsbouw, fonologie (uitspraak van klanken en woorden) en auditief geheugen zijn een signaal. (NB. Het kan voorkomen dat er wel problemen waren/ zijn op dit gebied, maar het kind geen logopedie heeft gehad. Noteer dat.)

6. **6. Erfelijkheid! Komt er dyslexie in de naaste familie voor?**

Noteer in dat geval 'ja'

7. **Het oordeel van de leerkracht. Voorziet deze problemen in groep 3?**

Vooraf problemen met het aanleren van namen en begrippen gelden als risicofactor.

NB. Wees altijd voorzichtig met je risico-inschatting, zeker op papier; je kunt het nooit zeker weten! De hoeveelheid letters die het kind kan benoemen wordt beschouwd als de belangrijkste voorspellende factor.

Als je in januari risico's signaleert heb je nog tijd om wat te doen; zoals de **voorschotbenadering** (zie het artikel hierover van Anneke Smits in het septembernummer (2000) van het tijdschrift voor Remedial Teaching). Dan krijg je een indruk hoe/ of het kind het oppakt.

Herhaal deze screening in juni. Geef het klassenoverzicht aan het eind van het schooljaar door aan de leerkracht van groep 3, die dan beschikt over een goede beginsituatie van de kinderen t.a.v. beginnend lezen.

S	O	K	I	P
AA	R	M	Z	T
E	H	V	L	U
UU	G	W	B	A
J	F	OO	N	EE

s	o	k	i	P
aa	r	m	z	t
e	h	v	l	U
uu	g	w	b	a
j	f	oo	n	ee

Snel benoemen van eenvoudige primaire kleuren
oudste kleuters

Vorbereiding: Plak rondjes in de aangegeven kleuren op het toetsblad.

Afname:

Laat het blad zien.

Het gele rondje staat linksboven)

' **Kijk, ik heb hier een mooi blad met allemaal gekleurde rondjes. Weet jij ook welke kleuren het zijn? Vertel maar:**' (Wijs kris-kras vier verschillende kleuren aan)

' **Dit is.....En dit is.....En dit is En dit is.....**'

Als het kind alle kleuren goed heeft benoemd zeg je:

' **Prima. Nu mag je al die kleuren gaan opnoemen, zo snel als je kunt. Kijk, zo'**

Doe zelf rij 1 voor en de eerste twee rondjes van rij 2 ;

terwijl je de hokjes v.l.n.r. en v.b.n.b. aanwijst spreek je kleur voor kleur duidelijk uit, zorg daarbij wel voor een vlot doorgaand tempo.

' **En nu mag jij. Als ik 'ja ' zeg mag je beginnen.**'

Kijk onnadrukkelijk op je horloge of druk je stopwatch in.

Wijs bij (begin weer linksboven) terwijl het kind de hokjes noemt en

'trek' het zo mee naar het volgende vakje.

Hapert het kind, dan even inhouden en rustig laten denken en zeggen.

Voorlopige norm: (januari groep 2):

gemiddelde is 23 seconden, SD is 6 sec.

Noteer haperen/ fouten; wat gebeurt er, hoe reageert het kind etc.

Marijke Visser (kon. Emmaschool Nijkerk)

Bron: Anneke Smits (Hogeschool Windesheim)

Ontwerp toetsblad: Jan Hoogendoorn (LPC- SBD Centraal Nederland)

RT kleurbenoem

Voorbeeld :

geel

rood

geel

blauw

rood

groen

blauw

rood

groen

geel

blauw

rood

geel

blauw

groen

groen

blauw

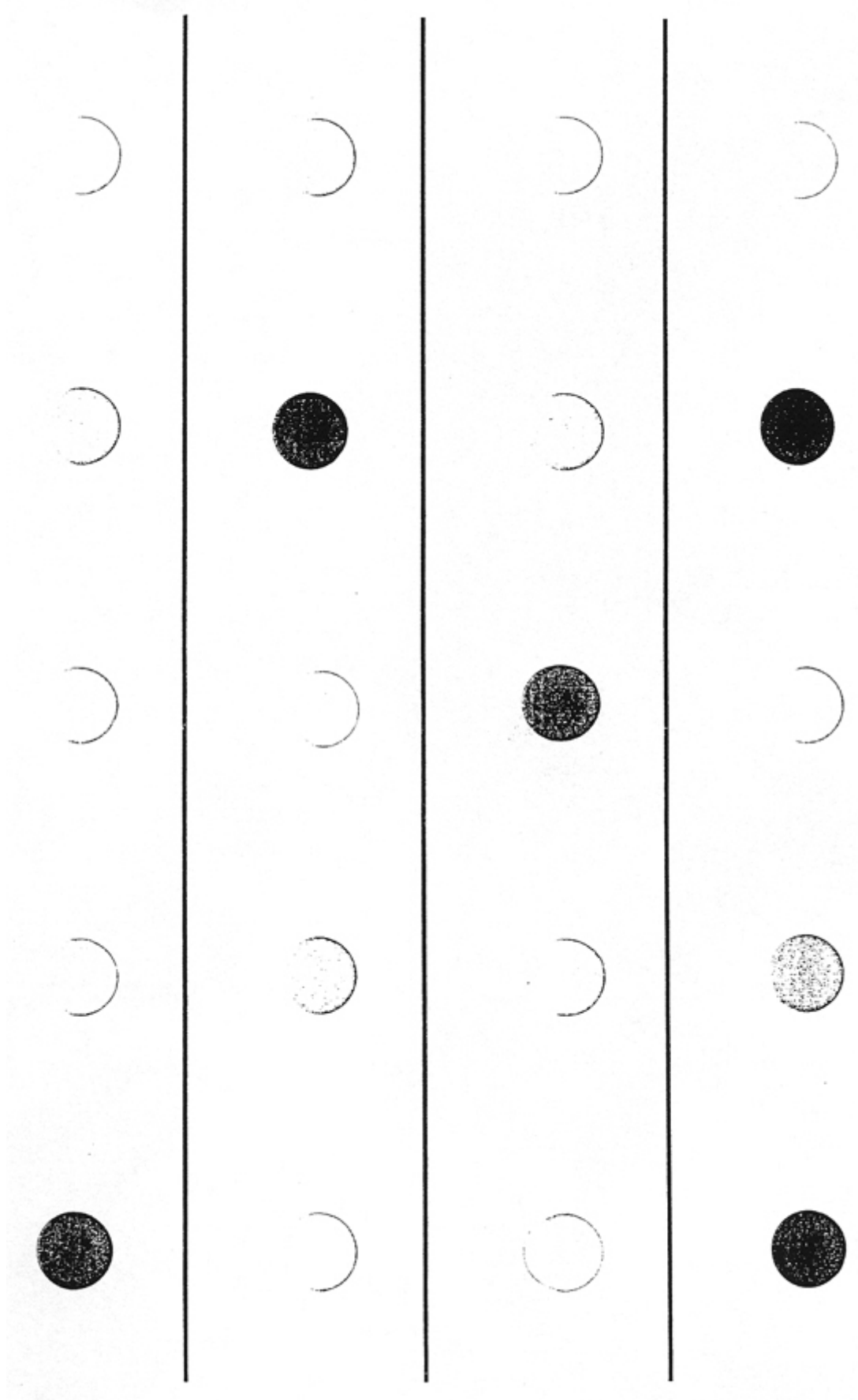
groen

geel

rood

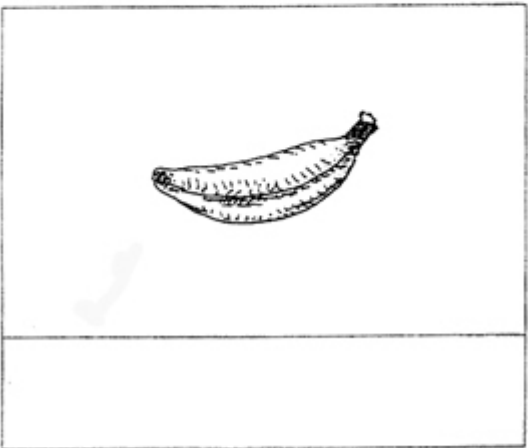
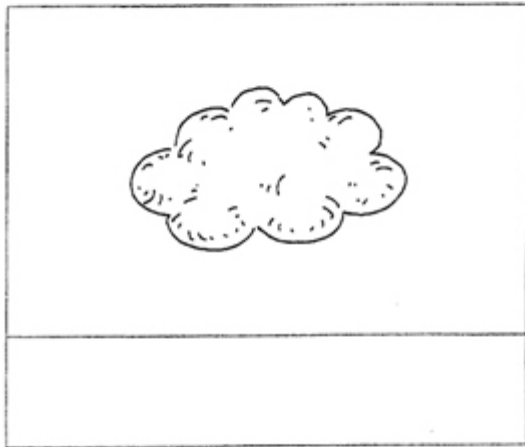
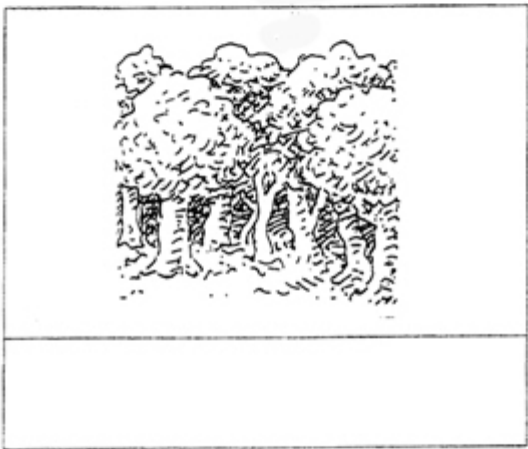
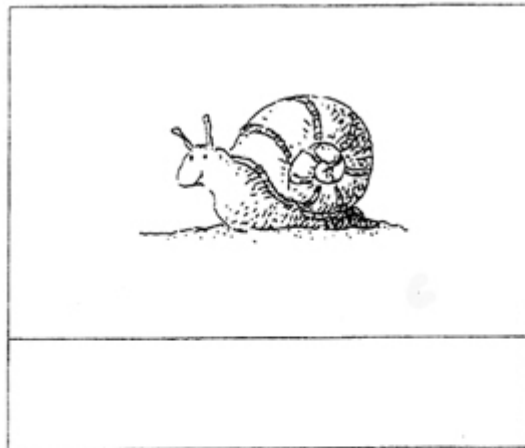
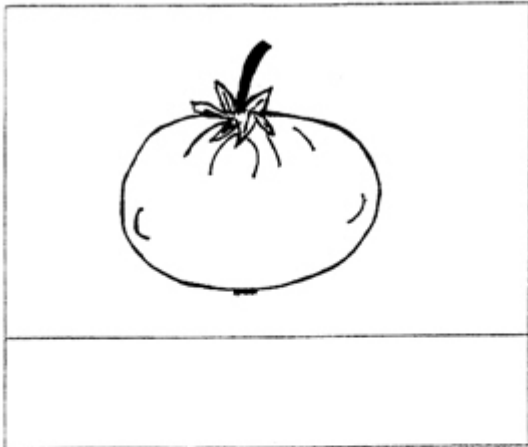

Fonemische analyse / bewustzijn:

Afname:

- Eerst uitgebreid voorbeelden geven.
- Ik zeg een woord. Luister naar de eerste klank.
- Sok (s verlengen). Welke klank hoor je aan het begin?
- Lukt dit niet->simultaan spreken en schrijven, nogmaals vragen: Welke klank hoor je aan het begin?
- Lukt dit niet->de klank zeggen en aanwijzen in het woord.
- Niet genormeerd, vergelijken met groepsgenoten.

Oefenitems:	Initiale klank:	Na simultaan spreken/schrijven:	Voorgezegd:	Aantal punten:
a. sok				Direct goed: 2 Na SSS: 1
b. lamp				
c. boom				
Testitems: (initiale klank waar mogelijk iets verlengen)				
1. M ama				
2. S oep				
3. L oop				
4. K op				
5. N eus				
6. R ood				
7. G eel				
8. F iets				
9. L amp				
10. B oom				

Invented spelling (pogingen om tot schrijven te komen):

Afname:

- Laat het kind 5 woorden "schrijven".
- Geef punten naar gelang de fase waarin het kind zit (naar A.Bus)

0 punten: chrijfkabbels of tekening

1 punt: letterreeksen die geen relatie hebben met de klankstructuur

3 punten: semi-fonetisch; als enkele letters, meestal begin- of eindconsonanten, correct zijn. Veelal wordt de meest pregnante klank weergegeven.

5 punten: fonetisch (klankzuivere woorden bijna correct gespeld) en conventioneel (geheel correct gespeld)

Woorden:	Observatie:	Aantal punten:
Eigen naam	goed - deels - niet	n.v.t.
Tomaat		
Slak		
Bos		
Wolk		
Banaan		

Naam: _____ Leeftijd: _____ Afnamedatum: _____

LETTERS BENOEMEN:

Aantal letters:.....(max.25)

s	o	k	i	p
aa	r	m	z	t
e	h	v	l	u
uu	9	w	b	a
j	f	00	n	ee

Fonologisch

S	O	K	I	P
AA	R	M	Z	T
E	H	V	L	U
UU	&	W	B	A
J	F	00	N	EE

fonologisch

s	o	k	i	p
aa	r	m	z	t
e	H	v	L	u
uu	g	w	B	a
j	f	oo	n	ee

alfabetisch

S	O	K	I	P
AA	R	M	Z	T
E	H	V	L	U
UU	G	W	B	A
J	F	OO	N	EE

alfabetisch

SNEL BENOEMEN VAN EENVOUDIGE PRIMAIRE KLEUREN:

Tijd:.....sec. (norm 23 sec./deviatie 6 sec.)

BEGINKLANK / FONEMISCH BEWUSTZIJN:

OEFENITEMS	INITIALE KLANK	NA SIMULTAAN SPREKEN/SCHRIJVEN	VOORGEZEGD	AANTAL PUNTEN
a. sok				Direct goed: 2 pnt Na SSS: 1 pnt
b. lamp				
c. boom				
TESTTTEMS (initiale klank waar mogelijk verlengen)				
1. mama				
2. soep				
3. loop				
4. kop				
5. neus				
6. rood				
7. geel				
8. fiets				
9. lamp				
10. boom				

Score:.....pnt (max. 20)

INVENTED SPELLING:

WOORDEN	OBSERVATIE	AANTAL PUNTEN
Eigen naam		goed - deels - niet (geen punten)
Tomaat		
Slak		
Bos		
Wolk		
Banaan		

Score:.....pnt (max 25)

LOGOPEDIE:.....

Logopedie gehad i.v.m. spraaktaalproblemen?

ERFELIJKHEID:.....

Komt dyslexie in de naaste familie voor?

OORDEEL LEERKRACHT:..

Voorziet de leerkracht problemen in groep 3?

BAO: Kleuter-risico-screening:

School:

Groep:

Datum:

Naam	Letters	Kleuren Tempo	Fonem. Bewustz.	Invented spelling	Logop.	Erfelijkh.	Oordeel Juf
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							
11.							
12.							
13.							
14.							
15.							
16.							
17.							
18.							
19.							
20.							